

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Застосування Європейської конвенції з прав людини для захисту екологічних прав та довкілля (посібник) / Є. Алексєєва, О. Мельник-Забрамна, Д. Скрильніков, – Видавництво «Компанія “Манускрипт”» – Львів, 2016. – 240 с. URL : http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2016/06/UKR1988_EPL_Europeyskuy_soyuz_Manual.pdf.
4. Іванець І. П. Концепція захисту екологічних прав через призму практики Європейського суду з прав людини./ І. П. Іванець// Наше право. 2013. № 10. С. 195-200. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Na_shp_2013_10_34.
5. Вронська Г.О. суддя Верховного суду Питання охорони довкілля в практиці ЄСПЛ та їх вплив на судову практику в Україні URL : <https://www.supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/959173/>.
6. Шпарик Н. Рішення Європейського суду з прав людини як джерела екологічного права України./ Н. Шпарик// Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2016. Випуск 62. С. 160-16 .URL: <http://publications.lnu.edu.ua/ulletins/index.php/law/article/view/395/391>.
7. «Гримковська проти України» 21.07.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.
8. «Дземюк проти України» 04.09.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/>.
9. Рекомендація № R(86) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів з попередження і зменшення надмірного робочого навантаження в судах URL: http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_5.pdf.
10. Я. Головачов голова Київського апеляційного суду Врегулювання спорів за участю судді: «Що?» і «Як?» URL : https://jur-gazeta.com/publications /practice/su_dova-raktika/vregulyvannya-sporiv-za-uchastyu-suddi-shcho-i-yak.html.

**ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В
ПРАКТИЦІ ЄСПЛ (СТ. 8 ЄКПЛ): ДОСЛІДЖЕННЯ
ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ НА
РІВНІ УКРАЇНСЬКОГО СУДОЧИНСТВА**

Дослідження даної тематики присвячений аналізу застосування інституту медіації під час вирішення екологічних спорів на рівні національного судочинства, як дієвого механізму, покликаного допомогти Україні забезпечити екологічну безпеку і підтримати екологічну рівновагу на її території, що надасть змогу гарантувати право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та відшкодування завданої порушенням цього права шкоди [1].

Для реалізації цієї мети необхідно здійснити аналіз практики ЄСПЛ у сфері захисту екологічних прав, зокрема встановлення порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ). Тут необхідно звернути увагу, що в жодній статті ЄКПЛ немає прямого визначення та регулювання екологічних прав людини. Європейський суд з прав людини розглядав справи, які стосуються питання захисту навколишнього середовища в рамках статей 2, 3, 6, 8, 10, 11 ЄКПЛ, ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ.

Аналіз судової практики ЄСПЛ дає підстави стверджувати, що зазвичай, при необхідності оскарження порушеного права на безпечне для життя та здоров'я довкілля, скаржник посилається на порушення норм ст. 8 ЄКПЛ, норму, безпосередньо пов'язану із захистом людини від негативного впливу навколишнього середовища. Так, статтею 8 ЄКПЛ визначено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції [2]. Опираючись на практику ЄСПЛ, можна стверджувати, що між вказаними правами існує тісний зв'язок, адже дуже часто порушення прав людини, гарантованих екологічним законодавством, зачіпає приватну сферу її життя.

Необхідно наголосити, що стаття 8 Конвенції не може застосовуватись до кожного окремого випадку погіршення стану навколишнього середовища [3, с. 54]. Це пов'язується із тим, що в кожній конкретній справі заявник має довести зв'язок між забрудненням довкілля й індивідуальною шкодою в якості наслідків порушеного передбаченого положеннями ЄКПЛ права [4, с. 197].

Юрисдикція Європейського суду з прав людини поширюється на Україну. Правовою підставою для цього став Закон України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини", норми якого надають можливість розглядати рішення ЄСПЛ як джерело права.

Для пояснення важливості застосування інституту позасудового врегулювання спорів (медіації), пропонується аналізувати рішення ЄСПЛ щодо захисту екологічних прав, в яких оскаржувалися дії України. Кожного разу, заявники посилалися на порушення статті 8 ЄКПЛ [6, с. 162].

Розпочнемо з справи «Гримковська проти України», тут суд встановив порушення норм ст. 8 ЄКПЛ у зв'язку з недотриманням справедливого балансу інтересів заявниці і інтересів суспільства - органи влади перед тим, як будувати автомобільну дорогу, не здійснили належних дій, зокрема, дотримання встановлених екологічних норм та можливість зацікавленим сторонам представити свої думки з цього приводу. Надалі органи державної

влади були неспроможні належно врегулювати цю справу, пов'язану з негативним впливом від дороги на мешканців вулиці, вздовж якої було прокладено автошлях.

У справі «Дземюк проти України» суд встановив, що розміщення і введення в експлуатацію кладовища на близькій відстані від будинку заявника, разом з наступною шкодою для довкілля й «якості життя» заявника досягло мінімального, котрий вимагається положеннями ст. 8 ЄКПЛ, й передбачало втручання в особисте право заявника на повагу до його житла та повагу до приватного та сімейного життя.

Підсумовуючи практику ЄСПЛ, важливо зазначити, що українським судам необхідно оцінювати чи органи влади забезпечили належні дії для оцінки ризику запроєктованої потенційно небезпечної діяльності, а також чи підготовано та вчасно проведено необхідну організаційну та інформаційну роботу з підприємствами-забруднювачами.

На прикладі цих справ постає висновок про те, що в Україні існують прогалини в законодавстві щодо попередження проблем, пов'язаних із захистом прав людини на безпечне довкілля.

В цій ситуації необхідно згадати Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R(86)12 [9] щодо заходів із попередження та зменшення надмірного робочого навантаження в судах, прийнятої у 1986 році. Дані Рекомендації вказують, що суди за можливості повинні застосовувати альтернативні методи розв'язання спорів, підвищувати їх ефективність для поліпшення ефективності здійснення правосуддя.

З 2017 року в цивільне процесуальне законодавство запроваджена нова процедура – врегулювання спору за участі судді, що проводиться за спільною згодою сторін, поза розглядом справи та за спеціальною процедурою у чітко визначений законом строк 30 днів[10].

Висновки. На думку автора, в Україні є всі передумови запровадження обов'язкової процедури позасудового врегулювання екологічних спорів за участю судді. Суддя тут виступатиме не посередником між сторонами, його роль як безстороннього, висококваліфікованого фахівця права, що володіє досвідом у винесенні судових рішень, знанням судової практики полягатиме у забезпеченні вдалої дискусії між опонентами та пошуку законного вирішення конфлікту. Такий метод сприятиме поліпшенню ефективності здійснення правосуддя шляхом отримання рішення, яке повинно задовольнити усі сторони конфлікту, а також зменшить навантаження на судову систему, економитиме час та кошти сторін конфлікту.